

Edukacja komunikacyjna dzieci i młodzieży

Każdy człowiek - niezależnie od swojej woli - po wyjściu z domu staje się uczestnikiem ruchu drogowego jako pieszy, pasażer, rowerzysta czy kierujący innym pojazdem i spotyka się z zagrożeniami oraz negatywnymi zjawiskami wynikającymi z rozwoju motoryzacji. Dlatego niezmiernie ważna jest edukacja w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego i, mając na uwadze statystyki wypadków drogowych w Polsce, powinna ona nabrać szczególnego znaczenia i być skierowana do ogółu uczestników ruchu drogowego, a w szczególności do dzieci i młodzieży.

Wychowanie komunikacyjne w polskim systemie szkolnym ma już stałe miejsce, bowiem od 1957 roku treści z zakresu wychowania komunikacyjnego zostało wpisane i realizowane w młodszych klasach szkoły podstawowej. W 1995 roku, wraz z gwałtownym rozwojem motoryzacji w Polsce, zakres treści wychowania komunikacyjnego został wprowadzony do przedszkoli i poszerzony w nauczaniu początkowym, a w starszych klasach szkoły podstawowej i w liceum problematyka ruchu drogowego została włączona do przedmiotu technika. Reforma strukturalna oraz programowa w oświacie po 1 września 1999 roku w zakresie edukacji komunikacyjnej nie wprowadziła zasadniczych zmian.

Zagadnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego w podstawie programowej z 23 grudnia 2008 roku przedstawia poniższa tabela.

Rozporządzenie MEN z dnia 23 grudnia 2008r w sprawie podstawy programowej Treści edukacji komunikacyjnej	
Edukacja przedszkolna	Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej: 1) wie, jak trzeba zachować się w sytuacji zagrożenia i gdzie można otrzymać pomoc, umie o nią poprosić; 2) orientuje się w bezpiecznym poruszaniu się po drogach i korzystaniu ze środków transportu;
Edukacja wczesnoszkolna	Uczeń kończący klasę III: dba o bezpieczeństwo własne i innych: 1) wie, jak należy bezpiecznie poruszać się po drogach (w tym na rowerze) i korzystać ze środków komunikacji; 2) wie, jak trzeba zachować się w sytuacji wypadku.
Klasy IV-VI szkoły podstawowej Zajęcia techniczne	Uczeń bezpiecznie uczestniczy w ruchu drogowym jako pieszy, pasażer i rowerzysta. <i>Zajęcia techniczne pozwalają przygotować ucznia do uzyskania karty rowerowej.</i>
Gimnazjum Zajęcia techniczne	<i>Istnieje możliwość realizowania różnych zajęć technicznych, m.in. nauki jazdy na motorowerze. Rodzaj zajęć oraz realizowany program powinny być dostosowane do zainteresowań uczniów.</i>

Wychowanie komunikacyjne dzieci i młodzieży winno być przedmiotem szczególnej troski i posiadać charakter interdyscyplinarny, a zatem realizowane przez wszystkich nauczycieli i wpisane do programu wychowawczego szkoły. Ale zadanie to nie może należeć wyłącznie do szkoły i w tym procesie uczestniczyć powinni także rodzice. Ich rola w kształtowaniu postaw i nawyków bezpiecznego zachowania jest ogromna. Wskazana jest

współpraca szkoły z rodzicami, władzami samorządowymi, społecznościami lokalnymi, instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Współczesna edukacja komunikacyjna to nie tylko nauka przepisów ruchu drogowego, ale jej głównym celem jest nauczanie dzieci i młodzieży, jak nie powodować zagrożeń w ruchu drogowym i jak ich unikać, jak funkcjonować bezpiecznie w ruchu respektując potrzeby i prawa innych uczestników ruchu. Szczególnie ważne jest kształtowanie umiejętności niezbędnych do bezpiecznego uczestnictwa w ruchu drogowym, kształtowanie świadomości przestrzegania obowiązujących przepisów i odpowiedzialności za bezpieczeństwo własne i innych użytkowników dróg, a także kształtowanie gotowości niesienia pomocy poszkodowanym i potrzebującym.

Proces edukacyjny jest długotrwały, ale rozpoczęty wcześniej i systematycznie prowadzony, jak dowodzą badania prowadzone w krajach o wysokim poziomie bezpieczeństwa, przyczynia się do osiągnięcia pożądaných rezultatów.

W krajach Unii Europejskiej edukacja komunikacyjna zajmuje znaczące miejsce w prowadzonych działaniach na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego i konsekwentnie realizowana, mimo stałego wzrostu liczby pojazdów, przynosi wymierne efekty. Przykładem może być Szwecja, w której od lat trzydziestych ubiegłego wieku prowadzi się edukację komunikacyjną. Jej rezultaty są widoczne i przekładają się na niską wypadkowość (w roku 2009 w Szwecji zginęło 350 osób), obserwuje się wysoką kulturę uczestników ruchu drogowego i poszanowanie prawa drogowego. W naszym kraju następują pozytywne zmiany i zmniejsza się liczba śmiertelnych ofiar w wypadkach drogowych – w 2009 roku na drogach zginęło 4572 osoby, a w 2010 roku – 3907.

Dzięki prowadzonej systematycznie działalności dydaktyczno-wychowawczej można przygotować dziecko i młodzież do świadomego uczestnictwa w ruchu drogowym, a kształcąc dzieci często wpływamy także na zmianę postaw i zachowań dorosłych, bliskich dziecku osób.

Na efektywność działań edukacyjnych ma wpływ dobór form, metod i środków dydaktycznych. Małe dzieci nie potrafią jeszcze właściwie ocenić sytuacji drogowej i przewidzieć skutków działań własnych i innych uczestników ruchu drogowego, dostrzec zależności przyczynowo-skutkowe, bowiem inaczej postrzegają ruch drogowy niż dorośli. Ale poprzez stosowanie ćwiczeń i zabaw symulacyjnych oraz metod opartych na obserwacji i wnioskowaniu ułatwia się dziecku opanowanie zasad prawidłowego zachowania na drogach. W klasach starszych edukacja komunikacyjna powinna być prowadzona w oparciu o formy i metody aktywizujące uczniów. Dzieci i młodzież są dobrymi obserwatorami i tę ich cechę należy wykorzystać w procesie edukacyjnym. Należy się odwoływać do ich doświadczeń. To nie tylko zwiększa ich zainteresowanie problematyką bezpieczeństwa ruchu drogowego, ale wyzwala aktywność i inwencję. Chętnie też włączają się w realizację programów i kampanii na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Proces edukacyjny wzbogaci stosowanie odpowiednio dobranych pomocy dydaktycznych, takich jak filmy, zestawy montażowe, makiety, plansze, programy komputerowe, gry dydaktyczne i sprawi, że stanie się on bardziej atrakcyjny. Ponadto edukacja komunikacyjna poddawana powinna być stałej ewaluacji.

Ciekawą formą realizacji edukacji komunikacyjnej są konkursy. W 2005 roku eksperci komisji europejskiej wpisali do europejskiego poradnika edukacyjnego Rose 25 jako dobrą praktykę konkurs pt. Chodzę i jeżdżę bezpiecznie organizowany i przeprowadzany w warszawskiej dzielnicy Bielany.

Zadaniem szkoły jest także tworzenie warunków do uzyskania karty rowerowej i motorowerowej. O uprawnieniach do kierowania i sprawdzaniu kwalifikacji osoby

ubiegającej się o kartę rowerową lub motorowerową określa ustawa Prawo o ruchu drogowym.

Ustawa Prawo o ruchu drogowym z dnia 20 czerwca 1997 r. z późn. zm.	
Art. 96	Kartę rowerową lub motorowerową może uzyskać osoba, która wykazała się niezbędnymi kwalifikacjami i osiągnęła wymagany wiek: 10 lat w przypadku karty rowerowej i 13 lat w przypadku karty motorowerowej.
Art. 97 pkt 2	Kartę rowerową wydaje nieodpłatnie dyrektor szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalnej oraz szkoły ponadpodstawowej.
Art. 97 pkt 2a	Kartę motorowerową wydaje nieodpłatnie dyrektor gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalnej lub szkoły ponadpodstawowej.
Art.98 pkt 4	W razie utraty lub zniszczenia karty rowerowej lub motorowerowej wtórniki tych dokumentów wydaje organ, który je wydał.
Art.109 pkt 4	Sprawdzenia kwalifikacji osoby ubiegającej się o kartę rowerową lub motorowerową dokonują: <ol style="list-style-type: none">1) nauczyciel wychowania komunikacyjnego uprawniony przez dyrektora szkoły;2) policjant posiadający specjalistyczne przeszkolenie z zakresu ruchu drogowego;3) egzaminator.

Zajęcia szkolne dla dzieci ubiegających się o kartę rowerową lub motorowerową może organizować szkoła lub zwrócić się o pomoc w sprawie bezpłatnego szkolenia do uprawnionych instytucji, takich jak np. Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego. Natomiast w przygotowanie uczniów do jazdy rowerem w rzeczywistym ruchu drogowym winni włączyć się rodzice.

Edukacja komunikacyjna dzieci i młodzieży to jeden z podstawowych elementów systemu bezpieczeństwa ruchu drogowego, a także to inwestycja na przyszłość. Znacząca jest jej rola i znaczenie na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego.